

The Salisbury Review*

Konzervativní myšlení

Již více než dvě století probíhá ve světě ideový zápas liberalismu s konzervatismem. Předkládaný výběr textů si klade za cíl přispět k prohloubení znalostí současné i minulé podoby tohoto sváru.

Konzervativní myšlení vychází z přesvědčení, že nikoli člověk, ale Bůh je mírou všech věcí a že tudíž existuje řád na lidech nezávislý, který je nutno respektovat. Z tohoto východiska jsou pak vyvozovány všechny základní názory na člověka, národ a stát — názory na jejich povahu, možnosti a hranice jejich existence a konání.

Konzervatismus se vyznačuje nedůvěrou v nadměrnou centralizaci státní moci a v ničem neomezenou individuální svobodu, která také nebere ohled na bližní a celek. Odmítá revoluci uskutečňovanou podle abstraktně formulovaných intelektuálních schémat a prosazuje postupný, organický růst a změny. Víze o novém člověku, který se vyvine v podmínkách jakési kvalitativně odlišné nové společnosti, vykazuje do oblasti intelektuální a umělecké představitivosti.

Liberalismus v anglosaském světě vždy usiloval o oproštění jedince od vlivů a omezení, která představoval stát především v oblasti hospodářské, ale také v oblasti náboženství, kultury, vzdělávání. Ve Francii se liberální přístup k životu vyvíjel odlišněji: žádal osvobození jedince ode všech tradičních autorit jako byla církev, místní společenství, rodina apod. Paradoxně to pak vedlo k růstu víry v účinnost centralizovaného státu a jeho zásahů do všech základních oblastí života.

V 19. a 20. století se liberálně demokratický způsob utváření a organizace společenského života rozvinul a ustavil také u nás. Tato tradice však byla díky obecně známému politickému vývoji násilně zničena — o konzervativním myšlení a praxi toto platí dvojnásob.

Dnes, kdy je důvod k obavám o uchování a přežití národní kultury a uchování posledních zbytků politické existence, nás život více než jindy nutí klást si otázky o povaze společenského řádu, o smyslu a významu dosavadních tradic, základech osobní a veřejné morálky, náboženském a politickém životě a o cestách dorozumění a spolupráce s jinými národy Evropy.

Doufáme, že náš výběr textů konzervativního myšlení jedné z poli-

* Následující texty byly vybrány z britské konzervativní revue *The Salisbury Review*, kterou od podzimu 1982 rediguje a vydává filozof Roger Scruton.

ticky nejvyspělejších zemí našemu čtenáři pomůže, aby se lépe orientoval v řadě základních orázek současnosti a minulosti, které byly u nás po desítky let zamlčovány nebo propagandisticky zkreslovány.

I Úvodní prohlášení

V roce 1943, v době, kdy se dalo skutečné nebezpečí, které ohrožovalo pozice konzervativců, pozorovat dosud jen nejasně, napsal člen parlamentu za univerzitu v Cambridgi Sir Kenneth Pickthorn:

Konzervativci neuvěří, že lze každou lidskou hodnotu analyzovat a že lze každé logicky zdůvodněné přesvědčení vyjádřit prostředky matematické nebo výrokové logiky. Ale při střetnutí se svým oponentem — stejně jako se sebou samými — zaznamenají porážku, pokud nepocítí jako svoji povinnost podříditi vlastní lidské hodnoty co nejpřesnější klasifikaci a pokud nevyjádří své zásady a přesvědčení tak jasně, jak to jen lze.

Uznání této potřeby vedlo k přesnému formulování doktríny, na jejímž základě byla v roce 1976 založena Saliburská skupina (Salisbury Group), která byla pojmenována podle významného předsedy vlády. Saliburská skupina působí jako diskusní fórum; nemá žádné oficiální spojení s konzervativní stranou mimo konkrétní účel, aby poskytovala hlas konzervativním názorům. Její členové se však shodují v tom, že konzervatismus je víc než jen hospodářská politika a že trvalá vize konzervatismu může nalézt své vyjádření v jazyce, který se hodí do našeho změněného a měnícího se světa. „The Salisbury Review“ má v Saliburské skupině svého vydavatele a záštitu, ale jeho redaktoři jsou nezávislí a ani jejich názory, ani jiné názory vyslovované na stránkách tohoto časopisu by neměly být brány jako názory nějaké skupiny. Na druhé straně bychom rádi ukázali, že je konzervativní krédo mnohotvárné, plodné a univerzální, a že se přitom vyznačuje takovou jednotou, jaké socialismus nikdy bez násilí nedosáhl a jakou by si ani bez schismatu uchovat nedokázal.

Někdy se tvrdí, že je konzervatismus buď příliš neurčitý, aby byl ryzí vírou, nebo příliš konkrétní, aby ho bylo možno doporučovat mimo tradici britského ‚toryismu‘. Měli bychom si ale uvědomit, že klasické objasnění pozic toryů pochází od Ira Burkea — v parlamentě zástupce whigů — jako odpověď na události za hranicemi Británie. Burke ale stejně vášnivě odsuzoval neomalené vykořeňování tradiční indické společnosti, prováděné Warrenem Hastingsem, jako varoval proti myšlenkám osvícenství, které uvedly do pohybu občany Francouzské revoluce. Konzervatismus jako takový není žádným mezinárodním učením; je založen na přínáležitostech, které jsou v podstatě určeny místně a historicky. Určitá verze konzervatismu tedy existuje

všude, kde se tímto přináležitostem daří. Uvážíme-li, že vědomí příslušnosti k národu je nejvyšší formou politického vědomí a že je samo obecnou pravdou, která vypovídá o lidské existenci, lze ho vysvětlit v jazycích a apriorních představách příslušníků národů nám cizích, podobně tak jako v symbolech anglických toryovských politiků. Chceme ukázat, že potřeba konzervativní doktríny je stejně tak rozšířená jako civilizace, z níž vychází a že myšlenky a představy konzervatismu mohou být zpřístupněny mnoha způsoby, podobně jako mnohotvárné formy společenské existence, jejímž prostřednictvím se s nimi setkáváme.

Je zřejmým paradoxem, že se konzervatismus snáz realizuje v praxi než v teorii a proto jsou tématem Levyho článku potíže, s nimiž se setkává pravicové myšlení při vysvětlování své podstaty. Tyto potíže spočívají v převládnutí uměle navozeného souhlasu, který škodí přesnému zobrazení politické teorie a praxe. Je to tato potřeba zdání liberálnosti, která jako nic jiného ztěžuje možnost dojít k pochopení skutečných problémů, jimž čelí moderní společnost. V dalších číslech bychom chtěli přinést podobné články, zabývající se problémy rasy, sexuality, smrti a náboženství. Tyto otázky jsou hluboce zakořeněny v konzervativním pojetí společnosti, ale většina liberálních filozofií je přezírá. Je v samé podstatě konzervatismu, že nediskutuje pouze o politice. Stejně jako klasický socialismus si zachovává rozhled po všech aspektech kultury a společnosti, které podstupují těžkou zkoušku změny. Ovšem ohněm pod kotlem změny je sama civilizace. Naším přáním není tento oheň uhasit, chceme jen, aby byl udržován na správné teplotě.

(SR č. 1, 1982)